

MĂRTURII DÎMBOVIȚENE DESPRE RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ

CONSTANTIN NĂSTASE, PÎRVAN DOBRIN

Eveniment crucial în istoria milenară a poporului nostru cucerirea independenței de stat a constituit atît înfăptuirea unui deziderat secular, cît și o nouă treaptă pe calea dezvoltării economico-sociale a României, exercitînd o puternică înrîurire asupra întregii evoluții istorice a țării noastre.

Numeroase mărturii documentare păstrate timp de un veac pe teritoriul județului nostru, vin să aducă o lumină asupra crucialelor evenimente din anul de răscruce 1877, asupra contribuției aduse de populația satelor și orașelor noastre la cauza neatîrnării, asupra faptelor de vitejie săvîrșite de ostașii dîmbovițeni pe cîmpul de luptă.

Din gama largă a mărturiilor dîmbovițene referitoare la susținerea războiului de independență, la eroismul ostașilor noștri, enumerăm : documentele de arhivă din 1877—1878, scrisori ale ostașilor de pe front și ale celor rămași acasă, însemnări pe filele de cărți referitoare la evenimentele din acei ani, fotografii ale veteranilor de război, medalii și decorații precum și brevetele de acordare a acestora, monumentele eroilor ridicate în satele dîmbovițene imediat după 1878, precum și listele de eroi păstrate în lăcașele de cult.

Un număr însemnat de documente se referă la mobilizarea armatei și la rechizițiile făcute în scopul întreținerii ei, la entuziasmul și dăruirea cu care populația județului Dîmbovița a răspuns la aceste acțiuni. Astfel, Primăria orașului Tîrgoviște ordona la 26 aprilie 1877 Poliției orașului Tîrgoviște ca, în consens cu dorința populației, să acorde tot sprijinul necesar formațiunilor militare cantonate în oraș, în probleme privind transportul, aprovizionarea și rechizițiile ¹.

Ilustrative sînt și documentele ce consemnează acțiunile organizate de populație în vederea sprijinirii armatei cu alimente, echipament și sume de bani. „În fața nevoilor ce amenință țara — se arăta într-un apel lansat de un grup de locuitori ai Tîrgoviștei la 29 aprilie 1877 — fiecare român cu adevărate sentimente românești, trebuie să se întreacă în a contribui pentru ușurarea nevoilor celor mai indispensabile. Animați dar, ca români, de dorul țării noastre, ne-am decis ca în acest scop, singuri, să facem o întrunire publică la care să ia parte toate clasele sociale“ ².

¹ Filiala Arhivelor Statului, jud. Dîmbovița, fond Poliția oraș Tîrgoviște, dos. nr. 282/1877, f. 2.

² Idem, fond Primăria oraș Tîrgoviște, dos. 59 bis/1877, f. 62.

Promptitudinea cu care dîmboviţenii răspund solicitărilor reiese şi dintr-un raport al prefectului Lerescu către Ministerul de Interne din 29 aprilie 1877. Acesta făcea cunoscută efectuarea în bune condiţii a rechiziţiilor, precum şi închirierea unei magazii necesare depozitării ofrandelor primite de la cetăţeni „unde s-a şi început a se primi ovăs, rachiu, etc. Înfine, această prefectură în tot ce priveşte rechiziţiunile propuse a lucrat şi lucrează cu cea mai mare acceleritate”³.

Din planul general al rechiziţiilor, judeţul Dîmboviţa trebuia să trimită pentru nevoile armatei 18 cai de lucru şi 64 cai ordinari. Semnificativ pentru înalta conştiinţă naţională de care au dat dovadă în această perioadă este şi numărul mare de cai care au fost trimişi pentru front : 56 cai de lucru şi 6 477 cai ordinari.

În timp ce populaţia judeţului nostru, asemenea locuitorilor întregii ţări, nu precupeţea nici un efort pentru susţinerea armatei, încep a sosi primele ştiri despre ciocnirile dintre trupele române şi otomane pe linia Dunării. La 28 aprilie 1877 Prefectura judeţului Dîmboviţa făcea cunoscute populaţiei acţiunile ostile întreprinde de turci, constînd în bombardarea unor localităţi din vecinătatea fluviului precum şi riposta energetică a trupelor noastre : „Ieri, marţi la 2½ ore din posturile de la Vidin, oştirea otomană a încercat bombardarea Calafatului. Armata română aflată aci a ripostat cu energie. Armata de pe linia Dunării din Olteniţa este pusă în poziţie a întâmpina forţa prin forţă şi are ordin a respinge orice înaintare”⁴. Tot la 28 aprilie, în legătură cu această ripostă dată de armata română, primarul şi cetăţenii Tîrgoviştei trimit salutul lor comandantului Diviziei I, care a primit „pentru înţia oară după două sute de ani pe jefuitoarii ţării noastre altfel decît cu pîine şi cu sare”⁵. La 6 mai 1877, în preajma proclamării independenţei, ministrul de interne anunţa populaţia că un monitor turcesc a provocat deschiderea focului de către artileria română la Olteniţa. În acelaşi timp este evidenţiată bateria căpitanului Lupaşcu „care s-a distins în justeţea tirului ei, prin care a pus focul în portul turcesc”⁶.

Odată cu intrarea oficială a României în război şi începerea operaţiunilor militare la sud de Dunăre, se intensifică şi acţiunile de ajutorare a armatei prin liste de subscripţie pentru stringerea fondurilor necesare cumpărării de arme, alimente, îmbrăcăminte şi materiale sanitare. La 24 mai 1877 Comitetul Central al Crucii Roşii din România, printr-o adresă confirma primirea unor sume de bani strînse prin subscripţie publică de la Tîrgovişte, cerînd „...a continua cu această suscripţiune prin mijlocul căreia putem îndeplini această operă umanitară”⁷. La 2 iunie 1877 prefectul judeţului Dîmboviţa informa pe ministrul de interne că „rechiziţionîndu-se suma de 280 kile de grîu necesar armatei române s-au şi trimis ... 194 chile la Piteşti ... 86 chile în capitala Bucu-

³ *Documente privind istoria României, Războiul pentru independenţă*, vol. II, doc. nr. 954, p. 483.

⁴ Filiala Arh. St., jud. Dîmboviţa, fond Poliţia oraş Tîrgovişte, dos. 282/1877, f. 2 bis.

⁵ *Documente privind istoria României, Războiul pentru independenţă*, vol. II, doc. nr. 889, p. 450.

⁶ Fil. Arh. St., jud. Dîmboviţa, fond Poliţia oraş Tîrgovişte, dos. nr. 273/1877, f. 142.

⁷ Idem, fond Primăria oraş Tîrgovişte, dos. nr. 60/1877, f. 16.

rești la depoul de hrană militar“⁸. Într-o altă telegramă trimisă aceluiași ministru de interne, din 3 iunie 1877, prefectul Lerescu este nevoit să necunoască greutățile pe care le întâmpină în rechiziționarea de alimente și furaje necesare armatei, „din cauza unor primari ignoranți și neglijenți, subprefecți tare ocupați“⁹. Un astfel de subprefect este și cel al plășii Bolintin, care nu a făcut rechizițiile la timp, și „proprietarii și arendașii, profitînd de slaba administrație locală, au vîndut și ridicat tot finul ce posedau fără a popri o a treia parte pentru stat“¹⁰.

Prefectura Dîmbovița solicita primăriei orașului Tîrgoviște luarea de măsuri pentru constituirea unui comitet cetățenesc în vederea strîngerii de fonduri pentru cumpărarea de arme necesare armatei române. Se făcea apel „spre a se organiza comitete de cetățenii cei mai rîvnitori pentru mărirea și onoarea națiunii române, ca să se adune sumele trebuitoare pentru cumpărarea a cel puțin două mii de arme „Peabody“¹¹. Comitetul constituit la 10 septembrie 1877 avea menirea de a forma liste de subscriere pentru sumele de bani care vor fi adunate de la cetățenii orașului și vor fi „cu destinațiune precizată a fi pentru cumpărare de arme Peabody“¹². În apelul lansat la 20 septembrie 1877 de acest comitet se exprima convingerea că „aceste nevoi — necesitatea armelor n.n. — fiind recunoscute de toți, vă veți grăbi a le întâmpina prin fapte, contribuind fiecare în proporțiune cu mijloacele de care dispune, pentru că toți avem una și aceeași patrie, toți... avem să ne bucurăm în curînd de o independență absolută, cîștigată prin luptă ca străbunii noștri iar nu cerșetorită și împodobită de vâlul interesat al politicii“¹³. Apelul are un larg ecou în rîndul maselor dîmbovițene. Astfel, la 26 septembrie 1877, Serviciul sanitar al județului Dîmbovița informează primăria orașului Tîrgoviște că personalul medical din județ a făcut ofrandă pentru cumpărarea de arme suma de 660 lei, iar Consiliul comunal al orașului a votat în aceeași zi acordarea sumei de 6 000 lei, pentru același scop¹⁴. Personalul polițienesc și pompierii din oraș s-au alăturat și ei tuturor celor care și-au oferit ajutorul pentru dotarea armatei române cu armament modern, cu suma de 274 lei noi. Alte sume de bani s-au strîns prin vînzarea în oraș a portretului căpitanului Valter Mărăcineanu, eroul de la Grivița și a tablourilor executate de locotenent-colonelul Papazoglu, reprezentînd cucerirea Plevnei de către armata română și portretele ofițerilor români căzuți pe cîmpul de luptă.

Odată cu aducerea primilor răniți de pe front se fac apeluri către toți locuitorii orașului Tîrgoviște pentru „a primi cîte unul sau doi soldați răniți, a le da, nu hrană, nu medicamente, ci adăpost și consolațiune“¹⁵. La 7 septembrie 1877 Prefectura județului cerea primăriei orașului să fie acordate toate înlesnirile în vederea înființării unui spital

⁸ *Doc. ist. Rom., Răzb. Ind.*, vol. III, doc. 918, p. 490.

⁹ *Idem*, vol. III, doc. 951, p. 516.

¹⁰ *Idem*, vol. IV, doc. 348, p. 182.

¹¹ Fil. Arh. St., jud. Dîmbovița, fond Primăria oraș Tîrgoviște, dos. nr. 97/1877, f. 14.

¹² *Idem*, dos. nr. 97/1877, f. 16, 17, original.

¹³ *Ibidem*, f. 28 original.

¹⁴ *Ibidem*, ff. 23 și 27.

¹⁵ *Ibidem*, dos. nr. 88/1877, f. 1.

pentru 200 de răniți¹⁶. Față de promptitudinea cu care dîmbovițenii au răspuns apelurilor lansate pentru ajutorarea răniților, primul ministru I. C. Brătianu telegrafia : „Onoare Tirgoviștei care a hotărît să înființeze 230 paturi pentru răniți la Fonderie și 100 paturi pentru bolnavi la Mănăstirea Dealului“¹⁷.

Ecolul participării armatei române la crîncenele lupte de la sudul Dunării se face auzit și în județul Dîmbovița. Prefectura județului făcea cunoscut la 28 august 1877, în ajunul luării cu asalt a redutei Grivița I, că „orice fapte ale armatei noastre vor fi îndată comunicate publicului prin Monitorul Oficial și prin circulare“¹⁸. În ziua următoare erau comunicate unele acțiuni militare de anvergură premergătoare asaltului asupra Griviței : „Alaltăieri a fost un bombardament mare din partea artileriei române în contra țărilor Plevnei ; 12 baterii au întreținut focuri. Brigada Alexandru Anghelescu, înaintînd în contra inamicului, după o luptă crîncenă a luat un retranșament turcesc. Artileria noastră s-a deosebit“¹⁹.

La cauza independenței naționale județul Dîmbovița a dat un număr însemnat de jertfe de sînge. Prezenți în formațiuni militare teritoriale cum ar fi Regimentul 7 Dorobanți și Regimentul 4 Călărași precum și în mai toate regimentele de infanterie de linie, ostașii dîmbovițeni au luat parte activă la aproape toate acțiunile militare importante, pe toată perioada războiului.

O valoroasă sursă informativă o reprezintă monumentele ridicate în localitățile județului în cinstea eroilor căzuți pe cîmpul de luptă. Unul din acestea este și cel din cartierul Teiș, ridicat la 5 mai 1900, ce consemnează numele eroilor căzuți la datorie din cadrul Regimentului III linie și Regimentul 7 Dorobanți. Lista eroilor din Regimentul III linie cuprinde un număr de 79 ostași căzuți în luptele de la Grivița din 30 august și Plevna din 28 noiembrie 1877. Desigur că numărul lor este cu mult mai mare avînd în vedere participarea regimentului la luptele de avanposturi din zona Ostrov-Silistra la începutul anului 1878²⁰. Acest lucru ne este confirmat și de alte izvoare, de genul listelor de eroi aflate în unele lăcașe de cult din satele județului nostru. Asemenea liste au fost depistate în satele Costeștii din Vale, Buciumeni, Diaconești-Pucioasa, Pătroaia-Crîngurile, Cazaci, Colanu, etc. Era și acesta un mijloc de cinstire a memoriei celor căzuți în războiul neatîrnării. Consemnăm pe baza acestor liste numele eroilor : caporal Prodan Stan din satul Costeștii din Vale, Ioniță Neagu din Cazaci, Bărcan Dinu, Ilie Dumitru, Marin Grigore și Mihai Ghiță din Pătroaia, Niță Delureanu din satul Colanu etc.

În ceea ce privește Regimentul 7 Dorobanți menționăm că jumătate din efectivele sale erau formate din ostași dîmbovițeni și anume companiile 1 Pietroșița, 2 Tirgoviște, 3 Găiești și 4 Titu²¹. Odată cu trecerea Dunării acest regiment ia parte la luptele pentru cucerirea fortificațiilor Plevnei. La Grivița au fost răniți ostașii dîmbovițeni Burdeanu

¹⁶ Ibidem, dos. nr. 97/1877, f. 14.

¹⁷ Idem, fond Poliția oraș Tirgoviște, dos. nr. 273/1877, f. 387.

¹⁸ Ibidem, dos. nr. 282/1877, f. 46.

¹⁹ Ibidem, fila nr. 45.

²⁰ *Albumul armatei române*, București, 1902.

²¹ *Doc. ist. Rom., Răzb. Ind.*, vol. V, doc. nr. 467.

Sima, Dumitrescu Nicolae și Alexandrescu Ștefan iar în urma atacului din 6 septembrie 1877, mai mulți ostași au fost decorați²².

Pe monumentul de la Teiș sînt consemnate numele a 48 dimbovițeni căzuți în lupte. Printre aceștia amintim pe sublocotenentul Florescu, sergenții Albulescu Ion și Nițoi Vasile, soldații Ciorbă Mihai, Mihăilescu Constantin și Vieru Dumitru. Împrejurările în care a murit sublocotenentul prahovean Alexandru Florescu sînt consemnate de fratele acestuia — și el pe front — într-o scrisoare pe care o trimite mamei lor : „La 1 septembrie Alexandru luă o pșcă de la un soldat turc mort, și cum în redută s-au găsit și lăzi cu cartușe turcești, începu să tragă în turci cu cartușe turcești, doborîndu-i la pămînt cum îi zărea că scot capul din întăriturile lor. Astfel doborî cîțiva, dar aprins de a-i vedea căzînd și mai mulți luă din nou pușca ca să tragă. Soldații îl opriră zicîndu-i. Domnule subolocotenent nu mai scoate capul din redută ca să nu te ochească ! Frate-mu îi întrebă atunci : V-ar părea rău dacă aș muri, băieți ? Soldații îi răspunseră cu lacrimile în ochi. Un moment după aceea cînd ridică pușca să ochească fu izbit de un glonte în nas-turele chipiului“²³.

În cadrul Regimentului 4 Căllărași exista și Escadronul I Dimbovița din rîndul căruia au căzut în luptele de la Grivița, Plevna și Opanez numeroși ostași, printre care menționăm pe soldatul Brînzoiu Ghiță din satul Diaconеști-Pucioasa.

Numeroase sînt și acele mărturii documentare care reflectă dragostea și căldura cu care au fost primite de către populația orașului Tîrgoviște trupele victorioare întoarse de pe front. Întîmpinate cu entuziasm la barierele orașului de către populație, trupele au fost cartiruite în oraș, asigurîndu-se întreținerea lor atît pe bază de rechiziții cît și pe baza ofrandelor făcute de locuitorii orașului.

La începutul lunii aprilie 1878 primele formațiuni militare își fac intrarea triumfală în Tîrgoviște. Începînd cu această dată și pînă aproape de finele anului, trupe făcînd parte din Brigada de căllărași comandată de colonelul Roznovanu, regimentele 6, 7 și 8 Dorobanți, III și V infanterie de linie, precum și II Artilerie au staționat pentru refacere în orașul nostru, bun prilej pentru populație de a-și manifesta încă odată dragostea și atașamentul față de armata biruitoare.

La plecarea acestor unități din oraș se aduc vii mulțumiri populației pentru ospitalitatea și atenția acordate. Într-o scrisoare de mulțumire adresată tîrgoviștenilor, comandantul regimentului III linie arăta : „Despărțindu-ne, vom păstra o frumoasă recunoștință din parte-ne, zicîndu-vă : Să trăiască cetățenii din Tîrgoviște“²⁴.

Mărturiile documentare referitoare la susținerea acestui război, vin să demonstreze încă odată atașamentul maselor largi populare față de acest act istoric, ce constituie „o încununare a unor năzuințe și lupte de veacuri ale poporului român...“²⁵.

²² *Idem*, vol. VI, doc. nr. 258.

²³ Gheorghe Calmutchi, 1877—1878. *Eroi noștri*, Bibliografie însoțită de figură lor, Iași, Viața Românească, 1928, pp. 50—51.

²⁴ Fil. Arh. St., jud. Dimbovița, fond Primăria oraș Tîrgoviște, dos. nr. 64/1878, f. 87.

²⁵ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Congresul educației politice și al culturii socialiste*, iunie 1976.